



*EXTRAIT DES REGISTRES
du Conseil Privé du Roy.*

SVR ce qui a esté représenté au Roy en son Conseil, qu'au preiudice des defences de sa Majesté de ne traiter ny agiter és Ecoles de Medecine de l'Vniuersité de Paris la question de la vertu & qualité des Eaux Minerales, dont sadite Majesté a ordonné qu'il seroit disputé en sa presence, Maistre Iean de Gorris Docteur en ladite Faculté pretend faire soustenir par Maistre Pierre Yuelin Bachelier vne These sur ce sujet : ce qui seroit contreuenir aux ordres de sadite Majesté, & pourroit exciter trouble & desordre en ladite Faculté. A quoy il est necessaire de pourueoir. **LE ROY** en son Conseil a fait defences ausdits de Gorris, Yuelin, & tous autres Docteurs & Bacheliers de ladite Faculté, de soustenir ny faire soustenir aucunes Theses, disputer, ny faire disputer directement ou indirectement du fait desdites Eaux Minerales, vertu & qualité d'icelles, iusques à ce qu'autrement par sa Majesté en ait esté ordonné ; enioint sa Majesté au Doyen de ladite Faculté d'y tenir la main, à peine d'en respondre en son propre & priué nom. Fait au Conseil Privé du Roy, tenu à sainct Germain en Laye le seizeiesme iour de Decembre, mil six cens trente trois. Signé, **LE TENNEUR.**

QVÆSTIO MEDICA

An visceribus nutritiis æstuantibus aquarum Metallicarum potus salubris?

79⁶⁵.

VITA animantium consistit in calido & humido; illic ignis & aquæ concors est discordia: Aqua rerum omnium principium est: Elementum ignis mobilitate firmius, acere densius, terræ viuacius: Æternum pabulum aeri impertit, in calidam terræ siccitatem fatiat, ignis impetum coerces, miscibilia cogit in vnionem naturæ, vt generandis animantibus, sic nutriendis efficac: quàm illa se supereminet: quæ naturæ blandis miscet amplexibus; quàm illarum splendet virtutibus; illinc quas accepit dotes, largitur cunctis viuentibus illapsu fecundo, vt fulcipendis illis propter humiditatem aptissima, sic retinendis tenax, mirâ sui ἀπομεινῶν omnia intimè permeans, & πῶς δυνάμεων, quas inde haurit communione, ea quibus permiscetur corpora pariter insigniens, siue sit in corporibus animantium aqua potu recondita, siue balneis tepentibus extrinsecus adhibita: verum quamquàm multiuaga illa, ceu ardens moechâ libidine, gestit cunctarum rerum desyderiis, gaudet tamen gratiore sibi ignis commercio, sed ille quæ totus in furis sit, celari desiderat; in terræ visceribus ignis fecundat maxime, & plantas metalla, mineralia, suis ornat & beat amoribus.

PLANTIS ab aquâ & igne ἀρχὴ καὶ δυνάμεις, aqua πῶς βλάσκει, ignis ἀπὸ πῶς ἀπομεινῶν impeditat; aquâ nutriuntur, igne vegetant: sed caue vstulatorem illum intelligas, cœlestem puta vel æthereum, qui fecundat semina, proportionē respondens elemento stellarum, qui formarum dator est, non elementorum vis terrena: Ex illis mira nascitur plantarum varietas, virtus, pulchritudo: pulchritudine rapimus hyacinthorum, tuliparum, anemonum, meleagridum, varietate stupefcimus, virtute viuimus: Verum quàm se metallis & mineralibus altius insensitque penitus elementorum vis illa Ζωότης; Metallum vocamus cinerem aquâ madidum, in quem, dum suas ignis intendit vires, metalla generat, non sulphure, non mercurio, vel quouis humore pingui constantia: in terræ visceribus prognata, odores, sapores, colores, & qualitatū species varias sortiuntur ex agentis & patientis discrimine: nobiliora sunt aurum & argentum, His inferiora æs, stannum, plumbum, ferrum: mineralia vocamus, succorum genus & lapidum, terras minerales, chalcantum, mercurium, stibium, sales multiplices, sulphur & bitumen: tantæ molis fuit, hæc instructa ad humanæ gentis deliciis terrestri elementis παντοπλῆν.

VERVM caue credas hæc esse otiantis naturæ ludibria, vel inens terræ pondus; omnibus & singulis inest virtutum miranda varietas: auro firmatur vis cordis languidior; humanis vñibus nihil argento præstantius; vlcera χαλκῶς emendat plumbum refrigerans, astringens, emolliens, sic sæpe sub sordido palliolo latet sapientia: ferrum commendat, non speciosa forma, sed temperata qualitas morbis profligandis pluribus idonea; chalcantio nihil ad ἐμπερεῖν vel obstructa præsentius, illius tamen spiritu & sale vtendum cautius, aquis illo medicatis tutissimè: stibij facultates nondum omnibus conspicuæ, innotuit deleteria, salutaris nulla, vel rara, vel occulta: mercurij, ferui illius fugiunt, in exterioris affectibus esse dotes eximias nouimus: quid ad condienda fercula communi sale acceptius? Armoniacum ignorat Medicina, Gemmeum ad signioris alui ἐπιχρίσμα commendat: Nitrum ad poculenta refrigeranda censet conueniens; suam & Alumini ineffe vim nouit insigniter πυρρῶς: sulphuris denique quam sit in arte medicâ salutaris vsus, abundè testatum reliquere Dioscorides & Galenus.

ATQVE illas de sinu suo fundit tellus diuitias, dum ignis & aquæ fouet nexos & complexus mutuos: verum his & accedente bonorum cumulo, dum illic emicant fontes vim & facultatem metallorum adepti, qui plurimis corporum affectibus medentur: non omnes illi quidem calore & siccitate insignes, sed benignâ qualitate sapiusculæ & ἀνιδρώς perfusi atque temperant: ab hoc diuinâ factum prouidentia, vt qui vñibus terrarum fontes metallici scaturiunt, maligni sint atque tabifici: essentiam quidem facultates comitantur & elementa mittiones: atque in metallicis quamquam πυρρῶς π, vel & igneæ substantiæ plurimum reperitur, si tamen materiæ metallicæ diuersitas, si mistionis modus, si cœli solique condicio, si perfluentis aquæ temperatura frigidior æstimentur, temperantur singula, fitque mutua facultatum ἀντιπρῶτον & ἀντιδρῶν: nam vero inter metallica, sunt temperatiora quædam? in auro, plumbo, ferro, vel & chalcantio ita factum nemo vel inuitus negauerit: verum, quisquis es, falleris, ex solâ metallorum naturâ aquarum metallicarum vires metiris: reperitur in mixtis quod nemo viderit in singulis, est in illis πῶς π & nusquam maiora sunt, quam his in aquis curationum miracula: negas? aquas metallicas inuisse, illis, si sanus es non rationi: si sobrius non sensui, vel oculatæ fidei aduersaberis.

NVM ergo visceribus nutritiis æstuantibus est aquarum metallicarum potus salubris: in temperies viscerum rarò nuda, illam ferè comitatur humoris vitiositas conspurcans viscera fœdâ illuue, quæ vel exilibus abstrusa venis alitūque recondita, obstructiones parit multiplices: hinc minus libera natui caloris ἐκλαμψις καὶ ἀσφόρησις, inde θερμὸν πῶς μόνον καὶ κρείνον: his autem prudenter occurrer Medicus φεικτικός, ἰσθμῶς, si primū communem corporis sentinam exoneret, si deplendæ venarum plenitudini cacochymicæ venæ sectione consulat, toties vitandâ, quoties & morbi magnitudo & virium robur postulauerit; si viscidiorē illuuiem incidat, attenuet: acriorem temperet, catharticis eliminet aquas, vel πῶς πῶς, si denique inustum καὶ μὲν visceribus, & obstructionum reliquiis, ratione victus idoneâ & poculentis aquis metallicis obliteret: Eam ob tunc ingentes aquas, Spadenses & Forgenfes Regias laudamus, in quibus tam ad Polycteti regulam temperatus est metallicorum concursus, vt qui maligna credidit, suam peruicax sensibus negare fidem iure videatur.

Ergo visceribus nutritiis æstuantibus aquarum metallicarum potus est salubris.

R.M.P.